

In Memoriam Daniel Bell (1919-2011)

El sociòleg nord-americà Daniel Bell va morir el passat 25 de gener de 2011, a l'edat de noranta-un anys. Daniel Bolotsky va néixer a Nova York, a la Lower East Side de Manhattan, en una família immigrant jueva que treballava a la indústria tèxtil. Als vuit mesos, es va quedar orfe per part de pare, la qual cosa va provocar que la família quedés en una situació molt vulnerable econòmicament i que se n'encarregués un tiet que va exercir de tutor. Uns quants anys més tard, aquest tiet va americanitzar el nom de la família convertint-lo en Bell. La condició social humil de Daniel Bell el va fer apropar a la política d'esquerres, fins que es va autoproclamar socialista als tretze anys i es va fer membre de la Young People's Socialist League. Va estudiar sociologia al City College de Nova York, on es va fer molt amic de trotskistes i de marxistes antiestalinistes. Bell va formar part, conjuntament amb Irving Kristol, Nathan Glazer, Seymour Martin Lipset i Irving Howe, entre d'altres, del grup anomenat New York Intellectuals, units per una gran amistat i per les interminables discussions que mantenien a l'Alcove 1, una vella cafeteria que ha fet història i que estava situada al soterrani de la universitat. Els qui inicialment van participar en aquest nucli de política radical van anar derivant, a mesura que anaven passant els anys, cap a fórmules polítiques repartides en tot l'arc ideològic, inclòs el neoconservadorisme. En el cas de Bell, les seves idees polítiques van anar evolucionant fins que, uns quants anys més tard, va afirmar que era un socialista en economia, un liberal en política i un conservador en cultura. Moltes vegades, Bell va ser associat als neoconservadors, que s'havien posicionat a favor de la Guerra del Vietnam. L'any 2003, ell ho va desmentir públicament, dient que no havia estat mai un *neoon* i que no havia donat mai suport a la guerra.

Daniel Bell, o Dan com el coneixíem a Harvard, es va graduar al City College el 1939 i no va ser fins uns quants anys més tard, el 1960, que no es va doctorar per la Universitat de Columbia mitjançant un compendi de treballs. En els deu primers anys de la seva carrera professional, es va dedicar a escriure en revistes i diaris. Va ser l'editor de *The New Leader* i de *Fortune Magazine*, on

es prestava atenció, entre altres esdeveniments, al moviment obrer. En aquest context, va fundar el *The Public Interest*, que inicialment era un fòrum crític de la política i que va anar derivant cap a una revista de política neoconservadora. Quan el seu amic Kristol, com a editor en cap, defensava que la revista havia de donar suport a les idees conservadores a fi de constituir un front comú per combatre el poder que estaven guanyant les ideologies d'esquerres, llavors Bell va dimitir. Quan va decidir dedicar-se exclusivament a la seva carrera acadèmica, l'editor de *Fortune* li va fer una oferta molt temptadora perquè s'hi quedés. Com ell explicava, li va donar quatre raons per no acceptar-la: juny, juliol, agost i setembre. Segons deia, mai no es va penedir de la decisió presa, però el seu bagatge de gran observador i de divulgador el va acompanyar al llarg de la seva trajectòria.

L'obra de Daniel Bell es coneix més enllà de la sociologia, atès que ell és considerat un intel·lectual públic. No obstant això, va saber combinar aquest rol amb el desenvolupament de noves contribucions de gran rellevància per a la teoria sociològica contemporània. Amb *The End of Ideology: On the Exhaustion of Political Ideas in the Fifties* (1960), una col·lecció de quinze assajos prèviament publicats, la seva aportació principal fou analitzar el feixisme i el marxisme com el que ell en deia *religions seculars*, ja que apel·len a les emocions, i versions fanàtiques d'aquests pensaments. Ell analitzava com aquestes ideologies, que havien dominat la política global, estaven perdent força i obrien possibilitats noves, tot això tres dècades abans del col·lapse del socialisme.

A casa nostra, el ressò de Bell va ser provocat per haver estat el primer que va utilitzar el terme *societat postindustrial* en el moment en què es veia que la societat industrial anava quedant cada vegada més obsoleta per l'adveniment tecnològic. Ja l'any 1967, va preveure que desenes de milers de cases i oficines estarien connectades per ordinadors gegants centralitzats i l'any 1973 va publicar *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*. Es convertia, així, en un dels primers que va analitzar l'entrada en una nova societat amb característiques específiques que la diferenciaven de les anteriors, com ara: l'economia de serveis, el paper de les classes professionals i tècniques, la centralitat del coneixement teòric, el control social que exerceix la tecnologia i la tecnologia intel·lectual. Va saber pronosticar, per exemple, la importància de la sanitat, l'educació o la recerca, en el pas d'una economia productora de mercaderies a una de completament diferent que el que produeix són serveis. Va preveure una societat que generaria llocs de treball i capital, que aniria arraconant l'agricultura i la manufactura, però especialment va intuir el pas dels recursos materials als intel·lectuals, un element que avui és clau en la definició i la comprensió del món actual. Com a sociòleg, va complir amb escriure una part molt important de la nostra professió: pronosticar, no pas preveure, els canvis socials i analitzar-los de manera rigorosa. Bell distingia entre pronosticar i preveure, afegint que, en aquesta obra, ell hi feia el primer. A partir de la construcció d'un tipus ideal, en aquest cas la societat postindustrial, basat en les evidències existents d'un canvi profund de l'estructura social, Bell es dedicà al que ell deia molt irònicament que era la seva especialitat: «fer generalitzacions».

Com a intel·lectual públic, les seves anàlisis han aportat eines per comprendre realitats noves que ja han quedat per sempre no només en el corpus històric del pensament sociològic, sinó que han estat difoses i formen part del debat general.

Un fet important que va marcar la seva trajectòria va ser haver estat nomenat, l'any 1965, director de la Comission on the Year 2000, organitzada per l'American Academy of Arts and Sciences, només uns quants carrers més enllà de Williams James Hall, on hi ha el Departament de Sociologia, la comissió s'encarregava d'assessorar decisions del present que tenien una repercussió a llarg termini. El seu fill recordava com Bell acostumava a fer broma de ser algú que s'havia dedicat a analitzar profundament la influència dels ordinadors i de la informàtica en general, tot i que era tecnològicament analfabet. Molt sovint, escrivia els correus electrònics a mà i els donava a unes altres persones perquè els hi enviessin. Donant continuïtat a aquesta línia de treball, l'any 1978, publica *The Cultural contradictions of Capitalism*, que també va tenir un gran ressò, sobretot al món anglosaxó. En aquesta obra, en què posava de relleu la seva influència weberiana, Bell ressaltava l'existència d'una contradicció central entre una economia que exigeix als individus que treballin i que estalviïn, i una ètica cultural que els porta a gaudir i a consumir. L'any 1995, aquest llibre, juntament amb *The End of Ideology*, va ser considerat per la revista londinenca *Times Literary Supplement* un dels cent llibres que més influència havien tingut des de la Segona Guerra Mundial.

Daniel Bell tenia el costum de revisar les seves obres i de publicar-hi llargs pròlegs i epílegs, fet que li donava l'oportunitat d'anar comentant l'impacte que havien tingut les seves contribucions, la qual cosa moltes vegades fins i tot l'havia sorprès a ell mateix. Aquest és el cas de l'última edició publicada en anglès l'any 1999, amb motiu del vintè aniversari de l'obra, de *The Coming of Post-industrial Society*. Des de la retrospectiva que li oferia la finestra dels vint anys que havien transcorregut, l'autor reflexionava sobre com el terme *societat postindustrial* havia estat utilitzat més enllà del món acadèmic per persones tan diferents com Leo Brittan, vicepresident de la Comissió Europea; William Julius Wilson, el seu col·lega de Harvard; el president de l'ONU; Margaret Thatcher, o Bill Clinton. Tots consideren que les societats són postindustrials i el repte rau a esbrinar com és possible gestionar la transició cap a aquest nou model. De vegades, però amb el seu esperit crític, Bell apunta que el terme s'utilitza molt vagament. La rellevància dins de la comunitat científica no ha estat menor, durant els vint anys següents a la primera aparició, cada vegada s'ha anat citant més en les bases de dades. Des d'aquesta perspectiva, també es permet anar mencionant els múltiples treballs que, des de la primera edició, han donat continuïtat a l'anàlisi que ell havia iniciat. Dels diferents llibres que segueixen la línia argumental del postindustrialisme, ell mateix en destaca *The Corrosion of Character*, de Richard Sennet (Nova York: Norton, 1998); *Works and Politics*, de Charles Sabel i Michael Piore, i *The Second Industrial Divide*, *The Global City*, de Saskia Sassen (Princeton University Press, 1991), com també els tres volums de Manuel Castells, *The Information Age: Economy, Socie-*

ty and Culture. Tot i citant-lo textualment, Bell explica quina és la diferència que separa la seva proposta i la del sociòleg espanyol. Bell apunta que Castells no distingeix entre coneixement i informació, ni tampoc entre invenció, innovació i difusió. Segons Bell, no hi ha hagut cap revolució del coneixement o cap explosió del coneixement. Bell no veu clar que hi hagi tecnologies del coneixement, ja que el coneixement essencialment és un aplec de judicis que no només estan formats per evidències empíriques, sinó també per propòsits d'accions que poden ser provats.

Daniel Bell va combinar la seva trajectòria com a intel·lectual públic amb la docència, primer ensenyant Sociologia a la Universitat de Chicago i després, el 1959, començant a fer classes a Columbia, on va ser promogut a professor estable l'any 1962. Existeixen moltes històries al voltant del seu pas per la universitat novaïorquesa, sobretot a partir de la relació controvertida que va establir amb el moviment estudiantil del moment. L'any 1969, se'n va anar a Harvard a treballar, i l'any 1980 va ser nomenat Henry Ford II Professor. Durant la seva vida, va rebre molts reconeixements de múltiples universitats, entre les quals destaquen la seva pròpia Harvard, la Universitat de Chicago o la Universitat de Keio, al Japó. Va rebre el premi atorgat per l'American Sociological Association a la millor trajectòria acadèmica; el premi Talcott Parsons de Ciències Socials, atorgat per l'Academy of Arts and Sciences, i el Premi Tocqueville, del Govern francès. Va acabar els seus dies a la seva casa de Cambridge, com a professor emèrit de Ciències Socials de Harvard. El passat 15 d'abril, es va celebrar una cerimònia en homenatge a ell a la Harvard Memorial Church i els seus col·legues de departament estan preparant una conferència en memòria seva. Pel que fa a nosaltres, la seva obra continuarà reconeixent-se en les nostres recerques, com també a les classes que impartim, atès que transmetrem als estudiants les seves grans «generalitzacions».

Teresa Sordé Martí

Universitat Autònoma de Barcelona.

Departament de Sociologia

teresa.sorde@uab.cat

Referències bibliogràfiques

- BELL, D. (1960). *The End of Ideology: On the Exhaustion of Political Ideas in the Fifties*. Nova York: Free Press.
- (1999). *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*. Nova York: Basic Books (versió original publicada el 1973).
- (1976). *The Cultural Contradictions of Capitalism*. Nova York: Basic Books.